CONSILIUM AD EXSEQUENDAM CONSTITUTIONEM
DE SACRA LITURGIA

DE ORATIONE COMMUNI SEU FIDELIUM

Eius natura, momentum ac structura.
Criteria atque specimina ad experimentum
Coetibus territorialibus Episcoporum proposita

(*Pro manuscripto*)

In Civitate Vaticana – 1965

PRAENOTANDA

De Oratione communi seu fidelium, Constitutio de sacra Liturgia quae sequuntur docuit ac decrevit (art. 53):

« "Oratio communis" seu "fidelium", post Evangelium et homiliam, praesertim diebus dominicis et festis de praecepto, restituatur, ut populo eam participante, obsecrationes fiant pro sancta Ecclesia, pro iis qui nos in potestate regunt, pro iis qui variis premuntur necessitatibus, ac pro omnibus hominibus totiusque mundi salute ».

Item, de eadem Oratione communi, Instructio ad exsecutionem Constitutionis de sacra Liturgia recte ordinandam, die 26 septembris 1964 data, sic loquitur (n. 56):

« In locis ubi iam viget consuetudo faciendi orationem communem seu fidelium, ante Offertorium, dicto *Oremus,* fiat interim iuxta formulas in singulis regionibus exstantes; quam celebrans aut ad sedem, aut ex altari aut in ambone vel ad cancellos moderetur. Intentiones seu deprecationes a diacono vel a cantore vel ab alio idoneo ministrante cani possunt, servatis tamen celebranti verbis introductionis atque oratione conclusiva, quae de more erit oratio: "Deus, refugium nostrum et virtus" (cf. *Missale Romanum,* Orationes diversae, n. 20), aut alia peculiari necessitati magis respondens. In locis ubi orationis communis seu fidelium usus non habetur, competens auctoritas territorialis decernere potest ut fiat, modo supra indicato, formulis interim ab ipsa approbatis ».

Praesens libellus intendit hos textus explanare seu illustrare, ita ut competenti auctoritati territoriali suppeditentur rationes ad recte, pro sua dicione, formulas parandas, vel criteria ad eas approbandas.

E Civitate Vaticana, 13 ianuarii 1965.

De mandato E.mi Praesidis

A. Bugnini, C. M.

a Secretis

N.B. - Octo specimina tonorum pro « Oratione fidelium », quae facile accommodari possunt formulis orationis fidelium ab auctoritate ecclesiastica territoriali approbandis, quaeque in Appendice habentur, exstant in libello cui titulus: « Cantus, qui in Missali romano desiderantur, iuxta Instructionem ad exsecutionem Constitutionis de sacra Liturgia recte ordinandam et iuxta ritum Concelebrationis » (Typis Polyglottis Vaticanis, 1965).

Caput I

DIRECTORIUM PRACTICUM

§ I. De orationis communis natura et momento pastorali

1. Nomine orationis communis seu fidelium venit deprecatio seu intercessio post invitationem idonei ministri, a coetu fidelium qua tali ad Deum directa, in qua obsecrationes fiunt pro variis Ecclesiae, praesertim universalis, totiusque mundi necessitatibus.

2. Animadvertantur ergo tres notae propriae huius orationis:

1) *Est supplicatio ad Deum.* Proinde non exprimit tantum adorationem vel gratiarum actionem, vel laudem alicuius Sancti; nec est commemoratio didactica aliquarum veritatum circa officia religionis vel naturam Missae.

2) *Petit a Deo praesertim beneficia universalia*: pro tota Ecclesia, pro mundo, pro omnibus « qui variis premuntur necessitatibus », quamquam laudabiliter precetur etiam pro ipsis fidelibus hic et nunc congregatis.

3) *Spectat ad populum fidelem* (« populo eam participante ») utpote coetus respondet invitationibus ministri, et non tantum per unam acclamationem concludit petitiones a solo ministro expressas.

3. Oratio communis locum habet non solum intra Missam, sed etiam alibi « in piis sacrisque exercitiis et in multis liturgicis actionibus », secundum locutiones Constitutionis conciliaris (art. 118). Eam promendo, Ecclesia congregata, certa fide credens in Sanctorum communionem

et in universam suam vocationem, tamquam magna deprecatrix et advocata pro hominibus constituta apparet. Plebs sancta Dei praesertim per sacramentalem participationem, sed etiam hanc orationem fundendo, regale suum sacerdotium eminenter exercet. De se, etiam nunc, pertinet ad fideles solos et non ad catechumenos.

4. Intra Missam autem oratio communis insignem locum tenet, uti cardo inter duas illius partes; etenim liturgiam verbi in qua memorata sunt et mirabilia Dei et vocatio christifidelium concludit; atque ad liturgiam eucharisticam manuducit, enuntiando nonnullas ex his intentionibus tam universalibus quam particularibus pro quibus sacrificium offerendum est.

5. Usus orationis communis, cum sit insignis et regularis pars missae, quam saepissime instaurandus est, ita ut « praesertim diebus dominicis et festis de praecepto restituatur » (Const. art. 53), sed etiam in feriis, intra omnes missas cum concursu populi celebratas.

§ II. De orationis communis partibus atque ministris

6. Oratio fidelium complectitur diversas partes, scilicet: enuntiationes sive propositiones intentionum, responsiones coetus fidelium, formulas conclusivas. Inter has partes computari potest etiam praevia admonitio.

7. Officium est enim celebrantis fideles excitare ad orationem communem, pronuntiando praeviam admonitionem, magni momenti liturgici et pastoralis. Haec introductio, plerumque brevis, semper vero ad plebem, non ad Deum, directa, respectum poterit habere temporis liturgici, thematis festivitatis, vel vitae Sancti celebrati, connectendo cum eis orationem subsequentem. Quae tamen omitti poterit, iusta de causa, praesertim si oratio communis statim sequitur homiliam.

8. Secundum antiquum usum romanum, sacerdos ipse potest ad populum dirigere intentiones. Sed secundum *Instructionem* (n. 56), hoc officium pertinet plerumque ad diaconum.

In missis sine diacono, hoc munus detur alicui ministranti idoneo (v. gr. Commentatori), sive ipso celebranti vel uni ex concelebrantibus.

Sed si propositiones intentionum modulantur, quod optabile esset, oportet ut hic minister seu ministrans idoneus sit qui recte cantet.

Cum celebrans ipse non pronuntiat intentiones, respondet cum populo, nec prosequitur missam donec concludatur oratio communis sicut provisum est in Instructione pro Confirmatione aut Matrimonio intra Missam celebrata (n. 66 et n. 72).

9. Post sacerdotalem admonitionem introductionis (in sequentibus formulis nuncupatam "sectio A"), in qualibet oratione communi (exceptis casibus de quibus numero sequenti) intentionum series de more erunt quatuor, scilicet:

B) pro necessitatibus universalis Ecclesiae, v. g. pro Papa, Concilio, pastoribus Ecclesiae, re missionaria, unitate Christianorum, vocationibus sacerdotalibus et religiosis, etc. (sectio B orationis communis);

C) pro nationis et orbis rebus publicis, v. g. pro pace, moderatoribus rei publicae, aërum temperie, incolumitate segetum, publicis electionibus, oeconomicis discriminibus, etc. (sectio C);

D) pro his qui laborant egestate vel difficultatibus, v. g. pro absentibus, a persecutione vexatis, operariis sine conductione (« chômeurs »), languentibus et infirmis, agonizantibus, carcere detentis, exsulibus, etc. (sectio D);

E) pro ipso coetu fidelium et fratribus localis communitatis, v. g. pro huius paroeciae baptizandis, confirmandis, ordinandis, nupturientibus, pastoribus, pro proxima missione paroeciali, prima communione, etc. (sectio E).

Ex qualibet serie saltem una intentio proferetur.

10. Si celebratio erit votiva, ut in nuptiis, funeribus, etc., largior amplitudo tribuatur intentioni votivae, sed numquam derelinquendo totaliter intentiones universales.

11. *Ratione structurae, propositiones triplici forma exprimi solent* (sicut dicitur in conspectu historico, pp. 21-22):

a) forma plena (oremus *pro... ut...*), in qua enuntiatur et pro quibus orandum, et quid pro eis petendum. Tales sunt invitationes ad precem, seu prior pars singularum orationum sollemnium Feriae VI Hebdomadae sanctae;

b) forma partialis prima (oremus *ut...*), in qua statim memoratur quae gratia postulanda, uno tantum verbo significante pro quibus fit precatio. Tales sunt petitiones ultimae partis litaniae Sanctorum;

c) forma partialis altera (oremus *pro...*), in qua profertur tantum pro quibus intercessio fit. Tales sunt etiam quaedam litaniae deprecativae tam in Oriente quam in Occidente.

12. Maximum momentum habet ea pars orationis communis qua exercetur participatio populi; quae, ut vera et actuosa sit, melius est ut iteretur quoties enuntiatur invitatio ad orationem. Cuius quatuor sunt varii modi:

a) acclamatio quaedam brevis semper eadem in eadem celebratione; forma quidem participationis facilior, et antiquo usu recepta sub nomine litaniae;

b) participatio per orationem sub silentio factam, congrua pausa observata; haec participatio tacita, venerabili usu romano orationum sollemnium probata, et si minus actuosa apparet, miram plenitudinem precationis conferre potest;

c) communis recitatio formulae deprecativae satis longae; attamen ne talis forma precationis fastidiosa fiat, oportet ut varientur textus, et requiritur ut fideles eos scriptos in manibus habeant;

d) ultima forma consistit in hoc quod secunda cum prima coniungitur, quod fit cum, post aliquod silentium, per alteram et brevissimam interventionem diaconi, suscitatur acclamatio populi; quae forma potest adhiberi in aliquibus casibus sollemnioribus.

Nemo dubitat quod primus modus maxime commendari debeat, etsi convenit habere plenam libertatem alios adhibere.

13. Cum vero participatio populi expresse postuletur a Constitutione de sacra Liturgia, et sit revera pars principalis orationis fidelium, nullo modo convenit, in Missis cum concursu populi, ut sola schola cantorum vel soli ministrantes respondeant ei qui promit intentiones.

14. Conclusio orationis fidelium ad praesidem pertinet (cf. *Instr.*, n. 56). Generaliter sufficit una tantum interventio in fine totius orationis.

§ III. De libertate servanda in usu orationis communis

15. Ut oratio communis exprimat veram deprecationem Ecclesiae, universalis quidem, sed et omni loco et tempori adaptatae, optanda est libertas apte variandi formulas et eas conformandi ad indolem regionum vel populorum.

16. Potest statui maior constantia in parte conclusiva, necnon uniformitas quaedam responsionum populi pro singulis nationibus vel regionibus finitimis eiusdem linguae; et relinqui maior libertas seligendi intentiones et modos participationis; salvis semper proprietatibus essentialibus orationis communis supra positis.

17. Pro universo ritu Romano, Consilium ad exsequendam Constitutionem de sacra Liturgia proponit *principia* et *normas* ad orationem communem bene ordinandam.

18. Pertinet quidem ad coetus territoriales et, si casus fert, ad Ordinarios locorum, approbare formulas (cf. *Instr.*, n. 56), et amplas collectiones intentionum electioni rectorum ecclesiarum praebere.

19. Etenim convenit ut relinquatur rectori ecclesiae libertas:

a) seligendi inter multiplices formulas intentionum approbatas, quae pro unaquaque serie proponuntur;

b) item et addendi paucas alias intentiones ab ipso compositas, dummodo stet norma servandi quatuor genera intentionum de quibus supra n. 9, et textus sit antea scriptus.

20. Ne oratio communis intempestiva diuturnitate gravet fideles, auctoritas competens, si casus fert, potest statuere numerum maximum intentionum in Missa adhibendum. Attamen, hic numerus superari poterit pro opportunitate, ex. gr. in celebratione verbi in aliqua peregrinatione vel in aliquo extraordinario conventu.

Caput II

EXEMPLA PROPOSITA AD COMPONENDA SCHEMATA PRO ORATIONE COMMUNI

Haud exigitur ut exempla hic posita ad verbum vertantur in varias linguas vernaculas. Convenit potius ut aptentur ingenio vel linguae cuiusque populi.

Etiam vocabulum « oratio communis » seu « oratio fidelium » poterit opportune reddi aliis verbis, ut « prex » vel « deprecatio universalis ». Nam, si locutiones « oratio communis » vel « oratio fidelium » in documentis servantur, ut antiquitus receptae et *technicum* sensum habentes, eorum litteralis translatio minus apta videtur, tota Missa enim est oratio communiter participata, et *Pater noster* est oratio proprie ad fideles pertinens.

Haec nonnulla exempla non excludunt alios modos conficiendi orationem communem, praesertim in regionibus ubi iam viget consuetudo hanc orationem peragendi.[1]

Formula prima

(*Generalis*)

A) (*Admonitio praevia*) (*cf. supra, n. 7*)

Ad Deum Patrem omnipotentem, qui vult omnes homines salvos fieri et ad agnitionem veritatis venire, tota mentis nostrae, fratres carissimi, dirigatur oratio.

B) (1^a *series intentionum*) (*cf. supra, n. 9. B*)

Oremus pro Ecclesia sancta Dei; ut eam Dominus custodire et fovere dignetur.

[1] V. g. in aliquibus regionibus viget mos proponendi intentiones secundum modum qui in ultima parte litaniae Sanctorum adhibetur.

(*Participatio populi*) (*cf. supra, n. 12. a*)
— Praesta, Deus omnipotens.[2]

C) (*2ª series intentionum*) (*cf. supra, n. 9. C*)

Oremus et pro totius orbis populis; ut inter eos Dominus concordiam servare dignetur.
— Praesta, Deus omnipotens.

D) (*3ª series intentionum*) (*cf. supra, n. 9. D*)

Oremus et pro omnibus qui variis premuntur necessitatibus; ut omnes Dominus sublevare dignetur.
— Praesta, Deus omnipotens.

E) (*4ª series intentionum*) (*cf. supra, n. 9. E*)

Oremus et pro nobismetipsis ac pro nostra communitate; ut nos omnes Dominus hostiam sibi acceptabilem admittere dignetur.
— Praesta, Deus omnipotens.

F) (*Collecta sacerdotalis conclusiva*) (*cf. supra, n. 14*)

(*sine « Oremus »*) Omnipotens sempiterne Deus, qui salvas omnes et neminem vis perire, exaudi preces populi tui; et praesta, ut et mundi cursus pacifice nobis tuo ordine dirigatur, et Ecclesia tua tranquilla devotione laetetur. Per Christum Dominum nostrum.
(*Responsio populi*)
Amen.

Formula secunda

(*Generalis*)

A) Fratres, in hac publica et communi oratione quam nunc incipimus, non quisquis pro se, nec tantum pro necessariis suis, sed omnes pro toto populo oremus Christum Dominum.

[2] Potest ad libitum adhiberi vel ista acclamatio deprecativa, ex iis quae infra in sequentibus formulis ponuntur, vel alia, attendendo tamen ut cum intentionibus praemissis necnon cum admonitione praevia concordes sint (v. g. si dicatur: « Ad Deum Patrem omnipotentem... », non respondeatur: « Christe, eleison »).

Potest etiam, si opportunior videtur, adhiberi alius modus participationis populi ex descriptis supra n. 12 (*b, c, d*).

B) 1. Pro cuncto populo christiano, divinae bonitatis abundantiam deprecemur.
Christe Domine, preces exaudi.
2. Pro omnibus nondum credentibus, largitorem spiritualium munerum imploremus.
Christe Domine, preces exaudi.

C) 1. Pro rei publicae moderatoribus, Domini potentiam obsecremus.
Christe Domine, preces exaudi.
2. Pro aëris temperie ac fructuum ubertate, rectorem mundi Dominum deprecemur.
Christe Domine, preces exaudi.

D) 1. Pro fratribus nostris, qui huic sacro coetui interesse non possunt, inspectorem omnium flagitemus.
Christe Domine, preces exaudi.
2. Pro refrigerio fidelium animarum, universae carnis iudicem supplicemus.
Christe Domine, preces exaudi.

E) 1. Pro felici successu sacrae missionis in hac nostra paroecia, Salvatoris clementiam imploremus.
Christe Domine, preces exaudi.
2. Pro N. qui sabbato proximo ordinem sacrum recipiet presbyteratus, aeternum Sacerdotem obsecremus.
Christe Domine, preces exaudi.

F) Precibus nostris quaesumus, Domine, aures tuae pietatis accommoda; et orationes supplicum benignus exaudi. Per Christum Dominum nostrum.
Amen.

Formula tertia

(*Pro tempore Adventus*)

A) Adventum Domini nostri Iesu Christi, fratres carissimi, votis omnibus praestolantes, ipsius misericordiam impensius imploremus, ut, sicut ipse ad evangelizandum pauperibus et sanandos contritos corde

venit in mundum, ita, nostris quoque temporibus, cunctis egentibus praebeat salutem.

B) 1. Ut Ecclesiam suam sanctam visitet semperque regat, Dominum deprecemur.

Kyrie, eleison.

2. Ut Romanum Pontificem, Antistitem nostrum, universumque ordinem episcopatus donis repleat spiritualium gratiarum, Dominum deprecemur.

Kyrie, eleison.

C) 1. Ut tempora nostra sint, ipsius protectione, tranquilla, Dominum deprecemur.

Kyrie, eleison.

2. Ut mentes eorum qui nos in potestate regunt secundum voluntatem suam dirigat ad omnium bonum promovendum, Dominum deprecemur.

Kyrie, eleison.

D) 1. Ut morbos auferat, famem depellat, omnemque tribulationem avertat, Dominum deprecemur.

Kyrie, eleison.

2. Ut omnes persecutione vexatos misericorditer liberet, Dominum deprecemur.

Kyrie, eleison.

E) 1. Ut caritatis suae testes coram omnibus hominibus in veritate simus, Dominum deprecemur.

Kyrie, eleison.

2. Ut nos in suo adventu vigilantes inveniat, Dominum deprecemur.

Kyrie, eleison.

F) Deus, refugium nostrum et virtus: adesto piis Ecclesiae tuae precibus, auctor ipse pietatis, et praesta; ut, quod fideliter petimus, efficaciter consequamur. Per Christum Dominum nostrum.[3]

Amen.

[3] Secundum traditionem romanam, collecta sacerdotalis conclusiva potest ad Deum Patrem dirigi, etiam si oratio communis populi, quae praecedit, directa est ad Filium.

Formula quarta

(*In exsequiis defunctorum*)

A) Deum Patrem omnipotentem, qui Christum Filium suum suscitavit a mortuis, fideliter invocemus pro salute vivorum atque mortuorum.

B) Ut populum suum christianum in fide et unitate stabiliat, Dominum deprecemur.

Deus omnipotens, te supplices exoramus.

C) Ut orbem universum ab omni eruat bellorum nequitia, Dominum deprecemur.

Deus omnipotens, te supplices exoramus.

D) Pro fratribus qui carent opere, victu vel tecto; ut se patrem eorum ostendat, Dominum deprecemur.

Deus omnipotens, te supplices exoramus.

E) (*cf. supra, n. 9*):

1. Pro hoc defuncto N. qui olim per baptismum accepit semen vitae aeternae; ut perpetuam ei tribuat societatem sanctorum, Dominum deprecemur.

Deus omnipotens, te supplices exoramus.

2. Pro eo qui manducavit Corpus Christi, panem vitae aeternae, ut resuscitet eum in novissimo die, Dominum deprecemur.

(*vel pro presbytero*) Pro eo qui in Ecclesia munus exercuit sacerdotii, ut participem eum faciat caelestis liturgiae, Dominum deprecemur.

Deus omnipotens, te supplices exoramus.

3. Pro animabus fratrum, propinquorum et benefactorum nostrorum; ut eis tribuat mercedem laboris, Dominum deprecemur.

Deus omnipotens, te supplices exoramus.

4. Pro omnibus qui dormierunt in spe resurrectionis; ut eos accipiat in lumine vultus sui, Dominum deprecemur.

Deus omnipotens, te supplices exoramus.

5. Pro fratribus nostris qui sunt in afflictione; ut eos adiuvet et consoletur, Dominum deprecemur.

Deus omnipotens, te supplices exoramus.

6. Pro omnibus qui hic convenerunt in fide et devotione; ut nos congreget in gloriosum suum regnum, Dominum deprecemur.

Deus omnipotens, te supplices exoramus.

F) Animabus, quaesumus, Domine, famulorum famularumque tuarum oratio proficiat supplicantium; ut eas et a peccatis omnibus exuas, et tuae redemptionis facias esse participes. Per Christum Dominum nostrum.

Amen.

Formula quinta

(*Item in exsequiis defunctorum*)

A) Nunc, fratres, communem orationem habeamus, in qua non solum pro defuncto fratre nostro, sed pro Ecclesia, pro pace mundi et pro salute nostra, Dominum Deum nostrum deprecemur.

B) Pro omnibus pastoribus Ecclesiae; ut quae verbis praedicant, etiam ipsi operibus impleant.

Domine, audi et miserere.

C) Pro omnibus qui rebus publicis patriae praesunt, ut iustitiam et pacem promoveant.

Domine, audi et miserere.

D) Pro omnibus qui dolore cruciantur in animo aut corpore; ut se a Deo derelinqui numquam existiment.

Domine, audi et miserere.

E) (*cf. supra, n. 10*):

1. Ut Deus animam famuli sui defuncti N. de potestate tenebrarum et de locis poenarum liberare dignetur.

Domine, audi et miserere.

2. Ut cuncta eius peccata oblivioni perpetuae tradere dignetur.

Domine, audi et miserere.

3. Ut eum Deus apud se in pacis ac lucis regione constituere dignetur.

Domine, audi et miserere.

4. Ut ei beatitudinem et societatem cum sanctis et electis suis concedere dignetur.

Domine, audi et miserere.

5. Pro nostris propinquis et benefactoribus defunctis; ut eos in lumine suae claritatis recipere dignetur.

Domine, audi et miserere.

6. Pro omnibus fidelibus defunctis; ut eos in regno caelorum collocare dignetur.

Domine, audi et miserere.

F) Fidelium, Deus, omnium conditor et redemptor, animabus famulorum famularumque tuarum remissionem cunctorum tribue peccatorum; ut indulgentiam, quam semper optaverunt, piis supplicationibus consequantur. Per Christum Dominum nostrum.

Amen.

FORMULA SEXTA

(*In celebratione Matrimonii*)

A) Dilectissimi fratres, pro pace totius orbis, pro felici statu Ecclesiae, et pro cunctorum unitate, Christum Dominum unanimes deprecemur; non obliviscentes eorum qui hodie foedere nuptiali in Christo iunguntur.

B) Pro omni populo christiano; ut de die in diem proficiat in virtute, Christum Dominum deprecemur.

Te rogamus, audi nos.

D) Pro his qui vexationibus, vel iniuriis, aut variis laborant miseriis; ut adiuvet eos et liberet, Dominum deprecemur.[4]

Te rogamus, audi nos.

C) Pro pace totius mundi; ut unusquisque secundum facultatem suam ad eam fovendam adlaboret, Dominum deprecemur.

Te rogamus, audi nos.

E) (*cf. supra, n. 10*):

1. Pro christifidelibus N. et N., nunc matrimonio coniunctis, et pro salute eorum, Dominum deprecemur.

Te rogamus, audi nos.

[4] Hic ponitur series 2 (C) post 3 (D), ut non videatur status nubentium statim post evocationem miseriarum apparere.

2. Ut benedicat eorum foedus, sicut nuptias sanctificavit in Cana Galilaeae, Dominum deprecemur.

Te rogamus, audi nos.

3. Ut eis concedantur liberi in generis successionem, Dominum deprecemur.

Te rogamus, audi nos.

4. Ut eis tribuatur perfectus amor, pax et auxilium, Dominum deprecemur.

Te rogamus, audi nos.

5. Ut in concordia et firma fide felices conserventur, et bonum testimonium de nomine christiano perhibeant, Dominum deprecemur.

Te rogamus, audi nos.

6. Ut a Spiritu Sancto renovetur gratia sacramenti in omnibus coniugibus hic praesentibus, Dominum deprecemur.

Te rogamus, audi nos.

7. Ut omnes propinquos nostros, iam ex hac vita egressos, in caelestem suam beatitudinem recipiat, Dominum deprecemur.

Te rogamus, audi nos.

F) Omnipotens sempiterne Deus, respice propitius super hos famulos tuos; et praesta, ut in te solum confidentes, gratiae tuae dona percipiant, caritatem in unitate servent, et post huius vitae decursum, ad aeternae beatitudinis gaudia, una cum prole sua, pervenire mereantur. Per Christum Dominum nostrum.

Amen.

Aliae collectae conclusivae

1. Exaudi, Domine, plebem tuam; et quod non habent merita supplicantium tua nos semper gratia praeveniens largiatur. Per.

(*Sacram. Veronense, 510*)

2. Gaudeat, Domine, quaesumus, plebs tua beneficiis impetratis, et cui fiduciam sperandae pietatis indulges, optatae misericordiae praesta benignus effectum. Per.

(*Sacram. Vicense, 1326*)

3. Supplicem tibi, Domine, plebem placatus intende, et in tua misericordia confidentem clementia largiore comitare; ut qui sine te non potest omnino consistere, tuis beneficiis temporalibus gubernetur, ut proficiat ad aeterna. Per.

(*Sacram. Veronense, 199*)

4. Porrige dexteram, quaesumus, Domine, plebi tuam misericordiam postulanti, per quam et terrores declinet humanos, et solatia vitae mortalis accipiat, et sempiterna gaudia comprehendat. Per.

(*Idem, 460*)

5. Familiae tuae, Domine, preces miseratus intende, et toto tibi corde subiectam prosequere, sustenta, circumtege; ut quae te gubernatore confidit et nullis implicetur malis, et bonis omnibus expleatur. Per.

(*Idem, 473*)

6. Exaudi, Domine, preces nostras, et ut tuis nos muneribus iugiter prosequaris, maiestati tuae fac semper devotos. Per.

(*Idem, 558*)

7. Propitiare, Domine, supplicationibus nostris; et ut nullius sit irritum votum, nullius vacua postulatio, praesta, quaesumus, ut quod fideliter petimus, efficaciter consequamur. Per.

(*Missale rom., orat. diversae, 34*)

8. Omnipotens sempiterne Deus, qui caelestia simul et terrena moderaris; supplicationes populi tui clementer exaudi; et pacem tuam nostris concede temporibus. Per.

(*Coll. dom. II post Epiph.*)

9. Pateant aures misericordiae tuae, Domine, precibus supplicantium: et, ut petentibus desiderata concedas; fac eos, quae tibi sunt placita, postulare. Per.

(*Coll. dom. IX post Pent.*)

10. Omnipotens sempiterne Deus, qui abundantia pietatis tuae, et merita supplicum excedis et vota: effunde super nos misericordiam

tuam; ut dimittas quae conscientia metuit, et adicias quod oratio non praesumit. Per.

(*Coll. dom. XI post Pent.*)

11. Deus, qui praesentium hominum vitam agnoscis diversarum necessitatum passionibus subiacere, exaudi desideria supplicantium, suscipe vota credentium. Per.

(*Miss. moz.; PL. 85, 753*)

12. Adsit, Domine, quaesumus, propitiatio tua populo supplicanti, ut quod te inspirante fideliter expetit, tua celeri largitate percipiat. Per.

(*Sacram. Veronense, 168*)

13. Domine Deus, rex caeli et terrae; per quem omnia creata subsistunt et gubernantur, exaudi preces nostras; da fidelibus tuis omnibus in fide recta et bono opere persistere; infidelibus autem ad te Deum verum salubriter converti; et ipsis sicut et nobis tibi in gremio electorum perpetuo famulari. Per.

(*Missale Leofrici Exoniensis, ed. Warren, p. 207*)

14. Ascendat oratio nostra usque ad thronum claritatis tuae, Domine, et ne vacua revertatur ad nos postulatio nostra. Per.

(*Stowe Missal, ed. Warren, p. 4*)

15. Ecclesiae tuae, quaesumus, Domine, preces placatus admitte; ut destructis adversitatibus et erroribus universis, secura tibi serviat libertate. Per.

(*Missale rom., orat. diversae, 2*)

16. Deus, cui soli cognitus est numerus electorum in superna felicitate locandus; tribue, quaesumus ut intercedentibus omnibus sanctis tuis, universorum quos in oratione commendatos suscepimus, et omnium fidelium nomina, beatae praedestinationis liber adscripta retineat. Per.

(*Missale rom., orat. diversae, 36*)

Appendix

I

DE HISTORIA ORATIONIS COMMUNIS SEU FIDELIUM

1. Oratio fidelium, quae nunc in omnibus fere ritibus exstat, et videtur olim in omnibus exstitisse, *originem apostolicam,* vel etiam iudaicam, habuisse facile creditur etiam si textus I Epistolae ad Timotheum, a Constitutione citatus,[1] non habeat strictum respectum ad hanc peculiarem formam obsecrationis liturgicae, sed ad christianum officium orationis in genere.

2. Manifestius ligamen cum liturgica oratione communi in technico sensu invenimus in fine Epistolae *sancti Clementis papae,* in qua ante finem saeculi primi, successor sancti Petri, post homileticam exhortationem ad Corinthios, invitat ut: *deprecemur Creatorem omnium, instanti petitione et supplicatione ei facta, ut computatum numerum electorum suorum in toto orbe integrum conservet per puerum suum Iesum Christum.*

Post hanc brevem admonitionem ad auditores epistolae, ex abrupto incipit Clemens magnam deprecationem ad Deum directam, pro populo Dei, pro iis qui variis premuntur necessitatibus, pro remissione peccatorum, pro pace, pro regibus; et absolvit eam magnifica conclusione doxologica.

[1] « Obsecro igitur primum omnium fieri obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones, pro omnibus hominibus, pro regibus et omnibus qui in sublimitate sunt, ut quietam et tranquillam vitam agamus, in omni pietate et castitate ... coram Salvatore nostro Deo, qui omnes homines vult salvos fieri, et ad agnitionem veritatis venire » (*I Tim.*, 2, 1-4).

3. Sed primam et claram assertionem huius orationis communis, ut partis liturgiae, quae sequitur homiliam vel ritus baptismi, ante osculum pacis et sacrificium eucharisticum, quisquis scit inveniri anno 150, in *I Apologia sancti Iustini* martyris, qui scribit: « (dominica die, post lectionem Scripturae et homiliam praesidis) *stamus simul omnes et orationes promimus* » (67); et quando agitur de baptismo: « (neobaptizatum) *ad congregatos fratres ducimus, communes orationes facientes pro nobis, et pro illuminato, et omnibus aliis ubicumque sint, ut digni efficiamur veritatem agnoscentes, et bonis in operibus conversari et custodes praeceptorum inveniri, ut aeternam salutem consequamur* » (65). Quas « *communes orationes* » totius coetus Iustinus omnino distinguit ab illa « *eucharistia et prece* » quam, post osculum pacis, super allatum panem et vinum, « *emittit qui fratribus praeest* », et cuius in fine populus clamat: Amen.

4. *S. Hippolytus romanus,* in primis annis saeculi III, in « Traditione apostolica », similibus verbis praescribit, ut statim post baptismum receptum, neophyti « *iam simul cum omni populo orent, non primum orantes nisi omnia haec fuerint consecuti* ». Sequuntur osculum pacis, et oblatio panis ac vini (Ed. Botte, Münster, 1963, 54, vel Paris, 1946, 53).

5. Ad orationem communem *frequenter alludunt multi Patres* (ut in Occidente: Cyprianus, Tertullianus, Ambrosius, Arnobius, Augustinus, Siricius; in Oriente: Clemens et Dionysius Alexandrini, Origenes, Athanasius, Chrysostomus, et alii). Licet in aliquibus textibus in quibus loquuntur de oratione communi, non clare appareat num agatur de hac liturgica parte Missae, saepius hoc manifestum videtur.

Attamen de forma specifica et de intentionibus pro quibus oratio fit, satis incertae remanent assertiones Patrum II et IV saeculi. Obiter Tertullianus (*Apologeticum,* 39, 2) meminit christianos « *orare etiam pro imperatoribus, pro ministris eorum et potestatibus, pro statu saeculi, pro rerum quiete, pro mora finis* ». Et Ambrosius: « *oratio petitur pro populo, pro regibus, pro caeteris* » (*De sacramentis,* 4, 14).

6. *Orationes sollemnes,* quibus concluditur liturgia verbi feria VI Hebdomadae sanctae, sunt quidem antiquissimus textus et antiquissima

forma quae pervenit ad nos huius orationis communis in ritu romano; qui textus a Baumstark et Jungmann attribuitur saeculo III; saeculo V, clare citatur a sancto Prospero Aquit.; postea usus eius reducitur ad solam Hebdomadam sanctam, sed initio saeculi VIII, ab Ordine romano 10, adhuc attestatur vigere non solum feria VI, sed etiam feria IV illius hebdomadae.

Ut notum est, in his orationibus sollemnibus, petitiones fiunt successive pro novem intentionibus: pro Ecclesia, pro Papa, pro omnibus gradibus populi Dei, pro imperatore, pro catechumenis, pro iis qui variis necessitatibus premuntur, pro haereticis et schismaticis, pro Iudaeis, pro paganis. Et quidem in hac forma:

a) Novies, sacerdos ipse invitat congregatos fideles ad orationem, proponendo intentionem in forma integrae amplitudinis: « *Oremus... pro... ut* ».

b) Post singulas invitationes, diacono iubente, populus genuflectit et precem suam silentio effundit.

c) Postea, diacono denuo iubente, omnes surgunt, et tunc sacerdos qua talis alta voce pronuntiat collectam conclusivam ad Deum directam.

d) Denique populus preci conclusivae sacerdotis assentit clamando: *Amen*.

7. Alteram formam orationis communis, quae iam antea vigebat in Oriente, scilicet *litaniam*, suam fecit liturgia romana in fine saeculi V. In hac formula deprecationis:

a) Diaconus promit intentionem modo breviori quam in orationibus sollemnibus romanis, sive in eadem forma plena: « *Oremus pro... ut...* », sive in forma brevi: « *Oremus ut...* », sive in forma breviori: « *Oremus pro...* », in qua iam non dicitur quid petendum, sed tantum in cuius gratiam fit petitio. Propositionibus intentionum breviatis, numerus earum valde crescit, et apparent novae intentiones: pro fructibus terrae, pro benefactoribus, pro defunctis, etc.; et pro ipso coetu, singillatim petitur: remissio peccatorum, angelus custos, conversatio christiana, bonus finis, etc.

b) Singulis invitationibus diaconi, populus respondet brevissima acclamatione deprecativa: quae, crescente numero intentionum, repetitur

multoties, saepe usque ad quinquies et decies, vel vicies (*Testamentum Domini,* in textu syriaco, saec. V), vel etiam quinquies et tricies (eadem litania *Testamenti Domini,* in textu liturgiae aethiopicae).

c) Sacerdos, coniungendo plures intentiones in series, colligit orationibus populi tantum ter, aut bis, aut etiam semel in fine totius litaniae.[2]

8. Num talis litania sit primitiva forma orationis communis in liturgiis orientalibus, praesertim Syriae, difficile est dicere. Aliquae orientales formulae confectae videntur saeculo III. Sed quaecumque sint eius exordia, haec forma plene effloruit in toto Oriente in fine saeculi IV.

Talis usus miro modo se propagavit etiam in Occidente, saeculis sequentibus, saepe suscipiendo locum primigenae localis formae orationis communis. Sic apparuerunt et litania celtico-germanica dicta *Deprecatio Sancti Martini,* et litania ambrosiana *Divinae pacis,* adhuc Mediolani in Quadragesima usitata, utraque ad litteram translatio graecarum formularum,[3] et Romae *Deprecatio Gelasii papae,* scripturae valde melioris; quae, introducta in fine saeculi V, et posito, iam ab initio vel paulo post, ad introitum Missae papalis, supplantavit, excepta Hebdomada sancta, antiquam formam romanam orationis communis, donec ipsa reducta est ante finem saeculi VII ad simplicem acclamationem *Kyrie, eleison.*

9. Antiqua oratio communis non tantum in Missa, sed ut videtur, *ut conclusio cuiusque maioris celebrationis non eucharisticae* habeba-

[2] Cf. RIGHETTI, *Storia liturgica,* 3, Milano, 1949, 244. Primam praescriptionem iuridicam orientalem de hac re habet canon 19 Concilii Laodicensis, medio saeculo IV celebrati (ante annum 381): « Quod oportet seorsim primum post allocutiones episcoporum, orationem super catechumenos celebrari, et postquam catechumeni egressi fuerint, super eos qui sunt in paenitentia preces fieri. His ... discedentibus, orationes consummari fideiium tres, ita ut una, et quidem prima, sub silentio, secunda vero et tertia per acclamationes solitas expleant; postea pax datur... et tunc sancta oblatio offeretur » (HEFELE-LECLERCQ, *Histoire des Conciles,* 1, 1010).

[3] Ultima pars litaniarum sanctorum videtur eandem originem habuisse (cf. BISHOP, *Liturgica historica,* 142). Hae litaniae, quarum origo adhuc obscura remanet, temporibus carolingicis adhibitae sunt ut supplicatio communis fidelium, sed in processionibus, non in Missa.

tur;[4] et quidem antiquissima forma romana huius orationis permanet apud nos in fine liturgiae verbi feriae VI Hebdomadae sanctae; litania adhuc dicitur in ritibus byzantino, armeno, et aliis, in fine horarum matutinarum et vespertinarum; quod fuit etiam olim usus romani ritus, et cuius reliquiae sunt preces feriales et dominicales officii divini.

10. Saeculo IV, imprimis in Oriente, postea etiam Romae, instituta est, *intercessio sacerdotalis* in fine anaphorae vel in medio canonis Missae; in qua resumuntur ipsae intentiones et saepe ipsamet verba antiquae orationis communis. De qua amplissima exstant testimonia, et adhuc viget in omnibus ritibus, mozarabico excepto.[5]

11. *In liturgia visigothica Hispaniae* (et in liturgiis gallicanis) videtur viguisse forma indigena orationis communis, quae complectebatur, ante propositiones particulares intentionum, praeviam admonitionem sacerdotalem, seu generalem invitationem ad orandum, directam ad populum (quam Galli vocabant praefationem Missae).

12. In regionibus ubi ritus romanus supplantavit ritus gallicanos, *numquam omnino cessasse* videtur aliquis dominicalis usus orationis communis, et quidem plerumque in fine liturgiae verbi ante eucharistiam.

Testimonia vigentis orationis fidelium in Gallia habentur ex Concilio Lugdunensi anno 517 celebrato, qui commemorat: « *orationem plebis quae post Evangelium legitur* », et ex Expositione Missae pseudo-Germani Parisiensis, saeculo VII, ubi agitur de diaconali litania, coniuncta cum oratione sacerdotali.

Verisimiliter ex his usibus gallicanis, transierunt in Missam romanam formulae orationis communis, quae inveniuntur in paucis documentis saeculorum IX, X, XI, germanicis et lotharingicis (sicut in Missali Leofrici

[4] Cf. P. BORELLA: « Tutte le grandi sinassi aliturgiche, ossia, adunanze di lettura e di preghiera senza celebrazione eucaristica, come le laudi matutine ed il vespro, erano chiuse dalla prece universale » (*Il rito ambrosiano,* Brescia, 1964, p. 164).

[5] Ritus mozarabicus tamen commemorat offerentes, eo tempore quo oblationes afferuntur ad altare, hoc est tempore quod dicimus « offertorii ».

Exoniensis), celticis et anglosaxonibus (Missale Drummondiense, Evangelium Eboracense).

13. Ab initio saeculi X, in conceptionibus germanicis et gallicis Iuris canonici, resumitur *canon qui dicitur e Concilio aliquo Aurelianensi* depromptus: « Oportet ut in diebus dominicis vel festis post sermonem intra Missarum solemnia habitum, ad plebem sacerdos admoneat, ut iuxta apostolicam institutionem, orationem omnes in communi pro diversis necessitatibus fundant ad Dominum: pro rege et episcopo eorum, et rectoribus ecclesiarum, pro pace, pro peste, pro infirmis qui in ipsa parochia lecto decumbunt, pro nuper defunctis; in quibus singillatim precibus plebs orationem dominicam sub silentio dicat; sacerdos vero orationes ad hoc pertinentes per singulas admonitiones solemniter expleat. Post haec sacra celebretur oblatio » (MANSI, VIII, 361; *PL.* 132, 224; 140, 658; 161, 193).

14. E saeculo XII, servantur diversae formulae orationis communis post homiliam, ex Germania et Bohemia; in quibus insignem locum tenet quam scripsit initio saeculi *Honorius Augustodunensis* in homiliario cui titulus « Speculum Ecclesiae ». Formula sic incipit: « *Fratres ... non debetis hic otiosi stare, sed pro vobismetipsis et pro tota Ecclesia sancta Dei orare, ut Deus... dignetur eam pacificare,* etc ». Quatuordecim longae propositiones intentionum respiciunt: Ecclesiam et clerum (4), regem et iudices (2), eos qui premuntur necessitatibus (5), omnem populum christianum (1), ipsum celebrantem (1) et ipsum coetum (1). Et sic concluditur formula: « *Eia nunc preces vestras alta voce ferte ad coelum, et cantate in laudem Dei: "Kyrie, eleison"* ».

15. Ab hoc textu vel similibus videntur defluisse pleraeque formulae mediaevales posteriores ad proponendas intentiones (in Gallia nuncupatae *Formules du Prône* vel *Prières du Prône*). Habentur de his testimonia vel textus a saec. XIII ad saec. XVI, fere ex omnibus regionibus ritus romani: ex Hispania, Gallia, Anglia, Germania, Islandia, Polonia, Bohemia, et etiam e civitate Senensi in Italia. Hoc ultimum testimonium tale est: « Omni die dominico... septimanarius... orat populum ut oret

pro pace, et pro his qui vadunt vel stant ad servitium Dei, ut eis Deus... et nobis sic concedat vivere in hoc saeculo, quod cum ipsis in regno coelorum partem possimus habere. Item pro infirmis in animo vel corpore, ut... Postea moneat ut oret populus pro animabus defunctorum... Et dicat ut cantent *Pater noster,* et clerus dicat psalmum... ».

In saeculis posterioris medii aevi, circiter duodecim vel etiam quindecim promebantur a sacerdote in lingua vernacula propositiones intentionum in forma integra: *orate* (vel *oremus*) *pro... ut...;* postea saepe dicebantur unus vel duo psalmi et precationes a solo clero, populo tacite dicente *Pater noster.*

De tali usu in ipsa Urbe hactenus non habetur testimonium.

16. A tempore reformatorum saeculi XVI et praesertim post Concilium Tridentinum, plerisque in regionibus, haec mediaevalis forma orationis communis *magnas mutationes* subiit.

In Italia, Hispania, Polonia, novis libris liturgiae romanae et aliis formis popularis pietatis receptis, hae precationes repente vel gradatim ceciderunt.

In Germania, pulchra formula directa a toto coetu ad Deum, a sancto Petro Canisio anno 1556 composita, vice fungitur precum mediaevalium usque ad saeculum nostrum; in quo saepe renovata est in forma litaniarum, populo optime participante, plerumque post propositiones intentionum a praeside vel commentatore ad Deum directas, ad modum formulae Canisii.

In Gallia, « preces pronai » (ut tunc dicebant), saeculo XVII intempestive transferuntur ante homiliam et gravantur elementis pure didacticis; saeculis sequentibus saepe paulatim reducuntur ad merum vestigium, quod tamen permanet item usque ad nostra tempora.

17. De magno momento huius orationis communis adhuc *optime loquebatur Bossuet,* cum anno 1687 scribebat in 2ª parte Catechismi ad erudiendos fideles suae dioecesis: « Ut quid melius est audire missam parochialem quam quamlibet aliam missam? – Ex hoc quod in hac missa fit coetus fidelium. — Ut quid adhuc? – Quia in missa parochiali fit pronaus. — Et quid est pronaus? – Duas praecipuas partes complecti-

tur. — Quae sunt hae partes? – Prima est oratio communis a Deo praescripta pro tota Ecclesia, pro pastoribus, pro principibus, pro infirmis, pro afflictis, ac pro omnibus populi Dei necessitatibus, tam generalibus quam particularibus. — Estne talis precatio accepta a Deo? – Omnino, praecipue quando fit communi voce a pastore et omnibus fidelibus in coetu congregatis » (Catéchisme du Diocèse de Meaux, Paris, 1687, 2e p., pp. 4-5).

II

SPECIMINA QUAEDAM TONORUM PRO «ORATIONE COMMUNI SEU FIDELIUM»

Cum iuxta Instructionem (n. 56), *intentiones seu deprecationes in Oratione fidelium cani possint, hic exhibentur quaedam specimina responsionum populi ad huiusmodi deprecationes in cantu, quae facile accommodari possunt formulis Orationis communis ab auctoritate ecclesiastica territoriali approbandis.*

A

† adiuvá-re digné- ris.

℟. Te rogámus, audi nos.

B

† adiuvá-re digné- ris.

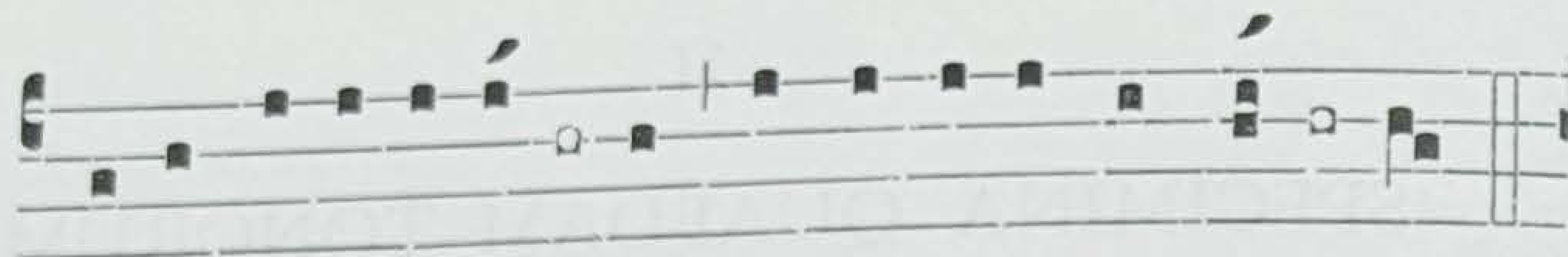
℟. Te ro-gámus, audi nos.

C

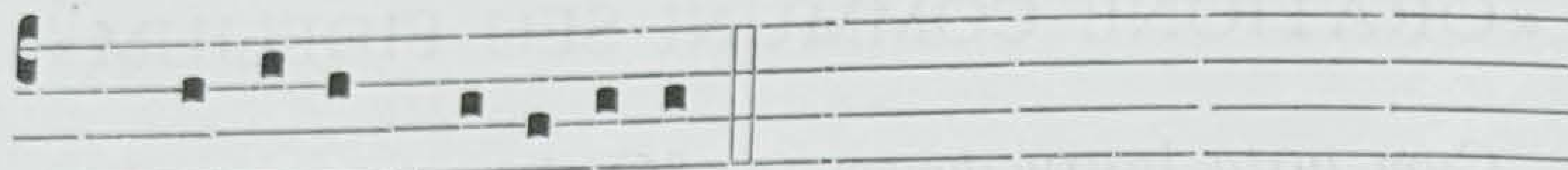
† adiuvá-re di- gné- ris.

℟. Christe, audi nos.

D

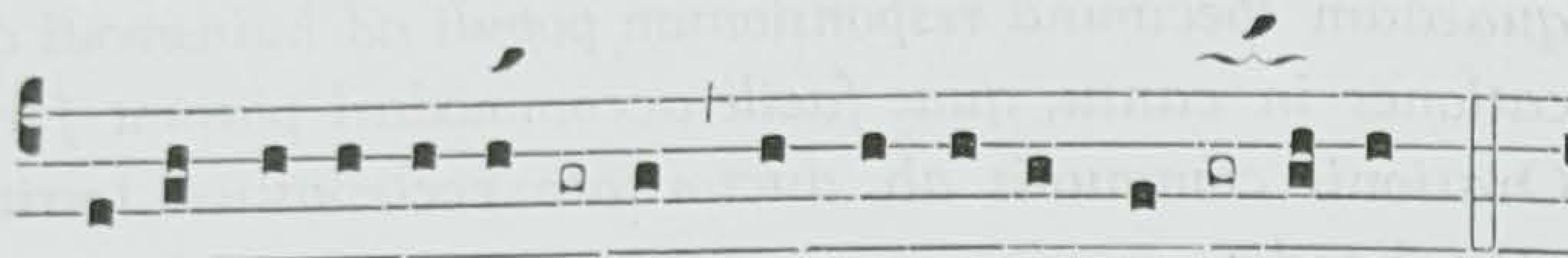

† adiuvá-re digné- ris.

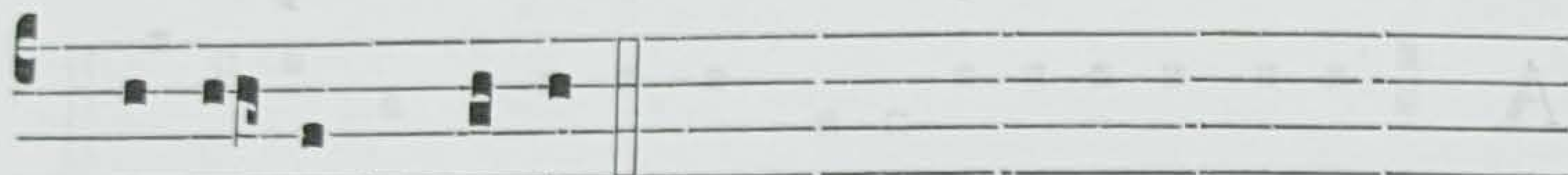

℟. Dómine, mi-seré-re.

E

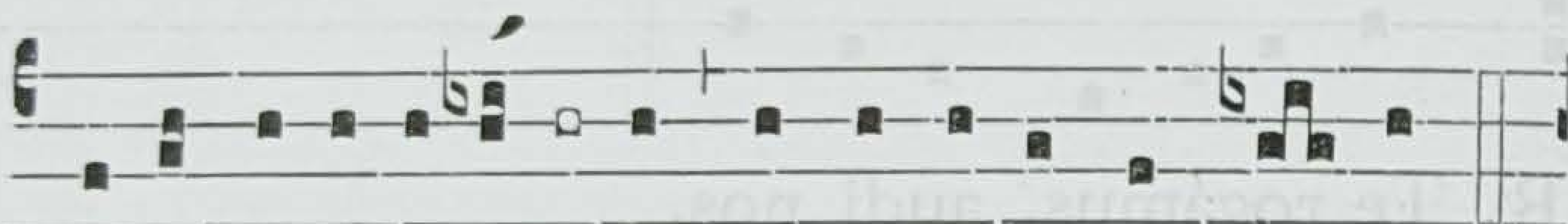

† adiuvá-re di- gné-ris.

℟. Exáu-di Christe.

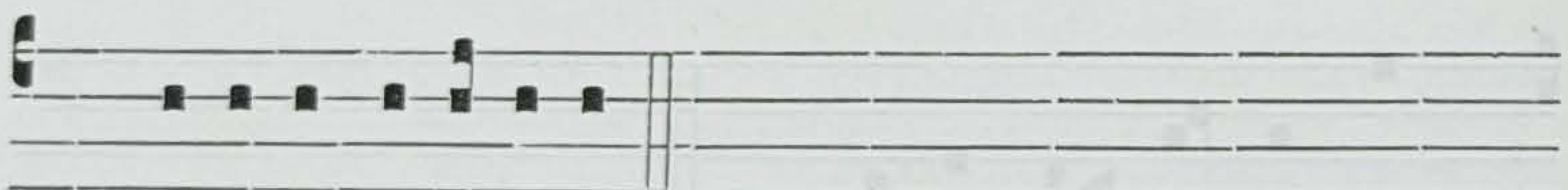
F

† adiuvá-re di-gné- ris.

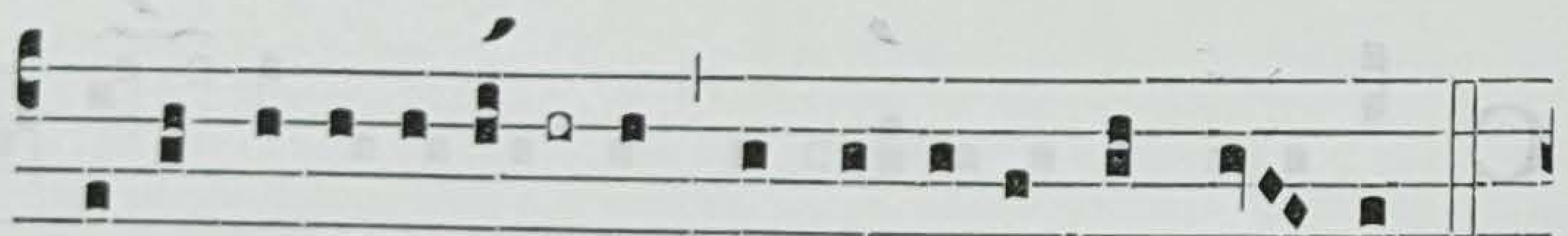

vel ádiuves.

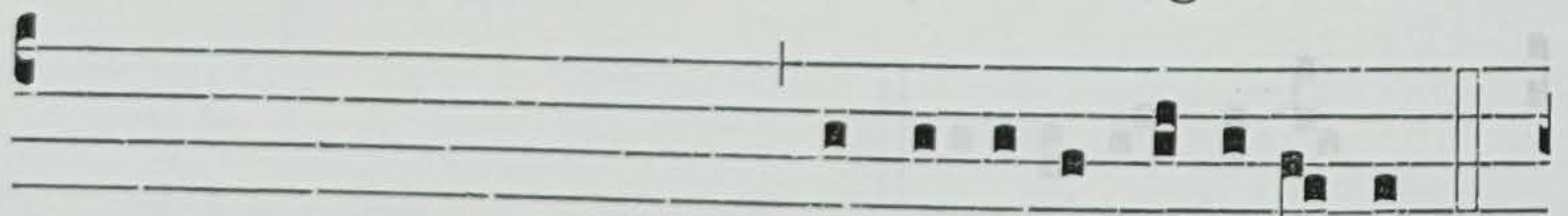

℟. Ký-ri- e e-lé- i-son.

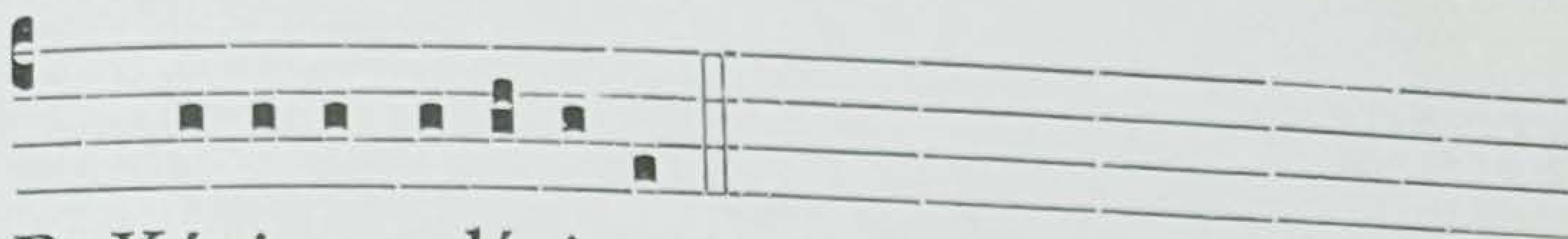
G

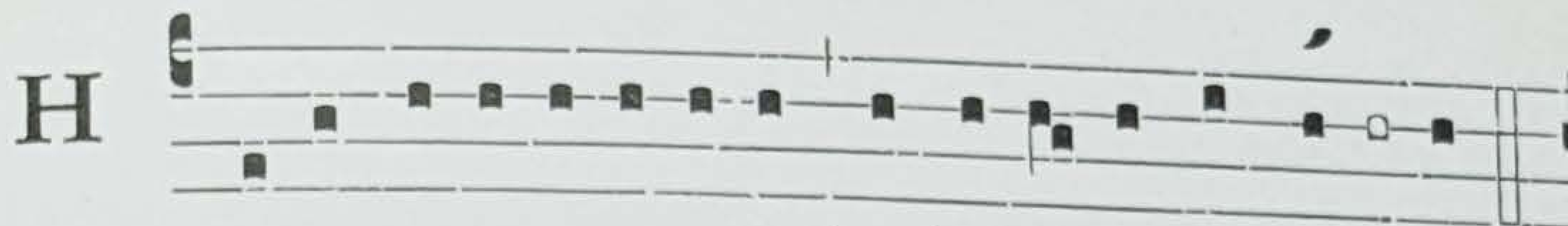
† adiuvá-re digné- ris.

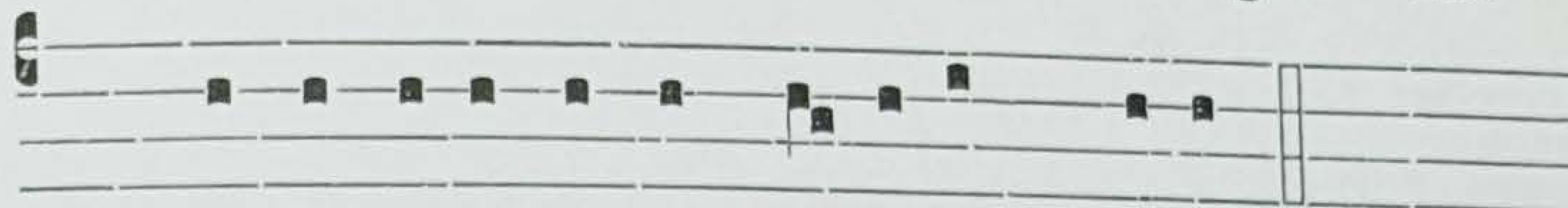
vel ádiuves.

℟. Ký-ri- e e-lé- i-son.

† adiuvá-re digné- ris.

℟. Præsta, ætérne omní- potens De-us.

INDEX

Praenotanda 3

Caput I. Directorium practicum 4

Caput II. Exempla proposita ad componenda schemata pro oratione communi 9

Appendix I. De historia orationis communis seu fidelium . . . 19

II. Specimina quaedam tonorum pro « Oratione communi seu fidelium » 27